

Detectie Praktijk

Cursus Stralingsveiligheid CD 2023–2024

M.A. Hofstee

mariet.hofstee@maastrichtuniversity.nl

Hoofdstuk 11.5 & 11.7

Detectie

indeling

praktijk

- spectroscopie en kalibratie
- keuze van detector

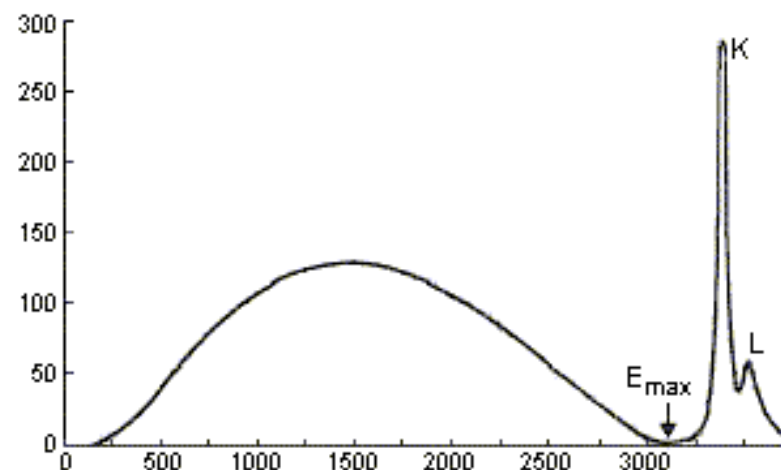
Detectie

spectroscopie - betas

Directe meting met lage Z
proportionele detector

- Proportionele telbuis
- Si-detector
- Plastic scintillator
- Vloeistofscintillator

Transmissie/dracht meting,
kan gecompliceerd worden door
mengsel

Het β -spectrum van ^{137}Cs gemeten met een Si-detector.

Detectie

spectroscopie - γ -fotonen

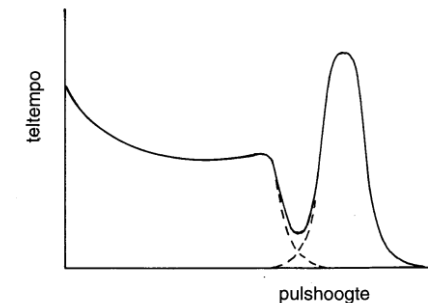
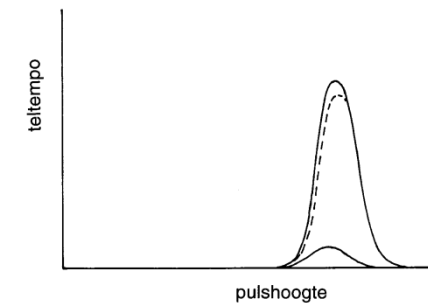
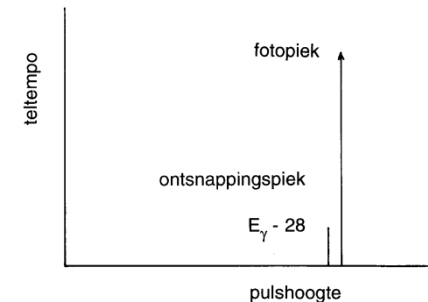
foto-piek bij volle E_γ (t.g.v. fotoelectrisch effect)

"ontsnappingspiek" bij $E_\gamma - E_x$, met $E_x = B_k - B_L$ (van detector material)

verbreding door statistiek

Compton-rug, door ontsnapte verstrooide fotonen

Terugverstrooipiek (180° op fotomultiplicator, zeer lage E)

Detectie

spectroscopie - γ -fotonen

INTERACTIE

welke andere fotopieken kun je verwachten en waarom ?

bij elektronvangst en interne conversie

→ röntgenpiek

bij β^+ -verval

→ annihilatiepiek bij 511 keV

bij paarvorming

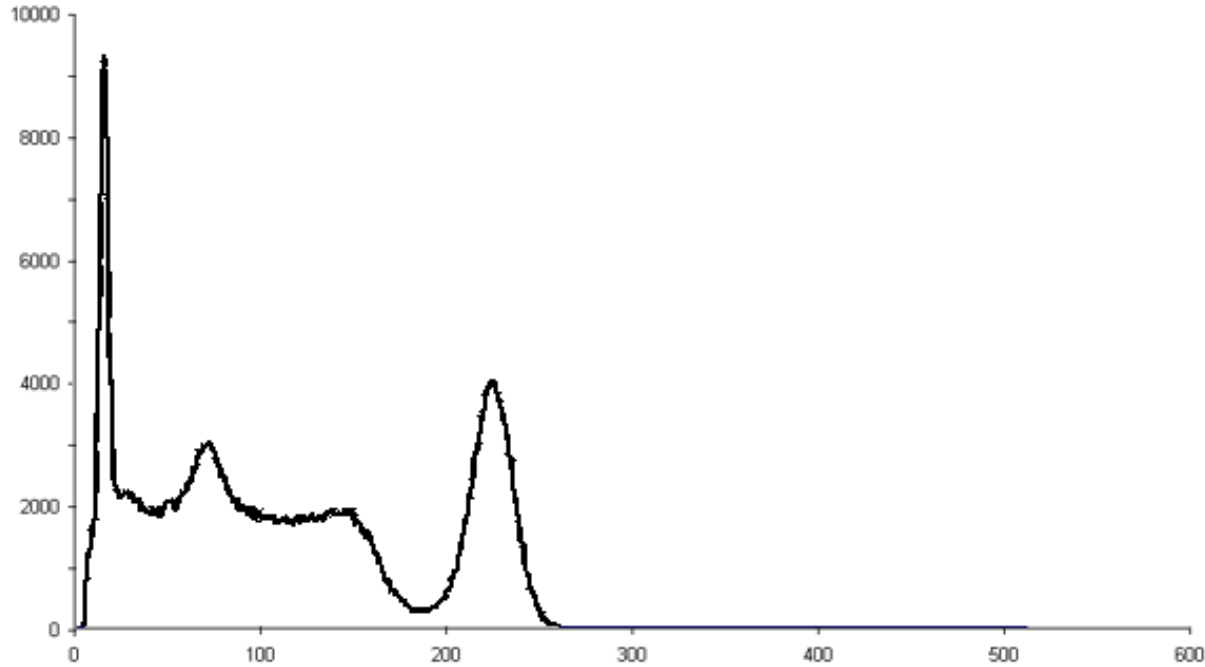
→ annihilatiepiek bij 511 keV

"single escape peak" bij $E_\gamma - 511$ keV

"double escape peak" bij $E_\gamma - 1022$ keV

Detectie

spectroscopie - γ -fotonen

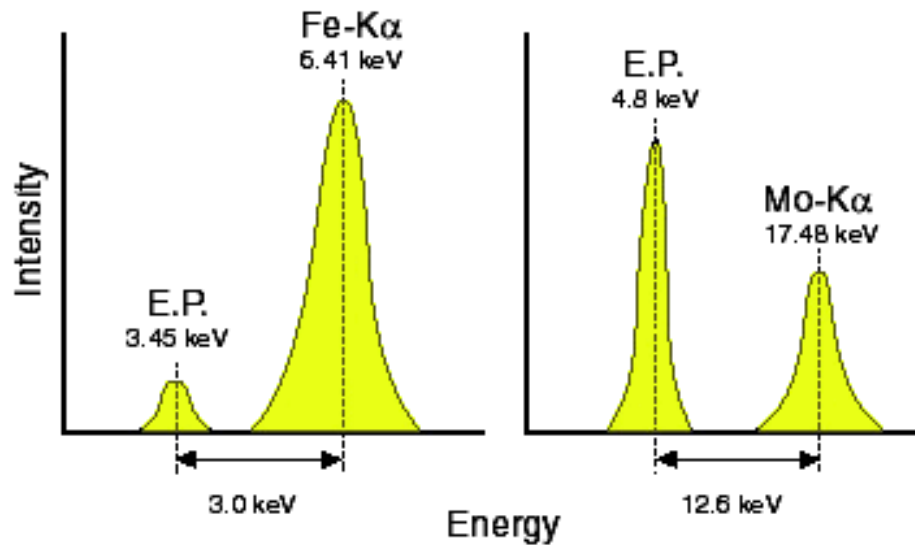

Compton-rug (kanalen 0 - 170), terugverstrooipiek (kanaal 70) en fotopiek (kanaal 230) van ^{137}Cs gemeten met een NaI-detector. De K-röntgenlijn in kanaal 15 is het gevolg van interne conversie.

Detectie

spectroscopie - ontsnappingspiek

ontsnappingspiek bij proportionele telbuis

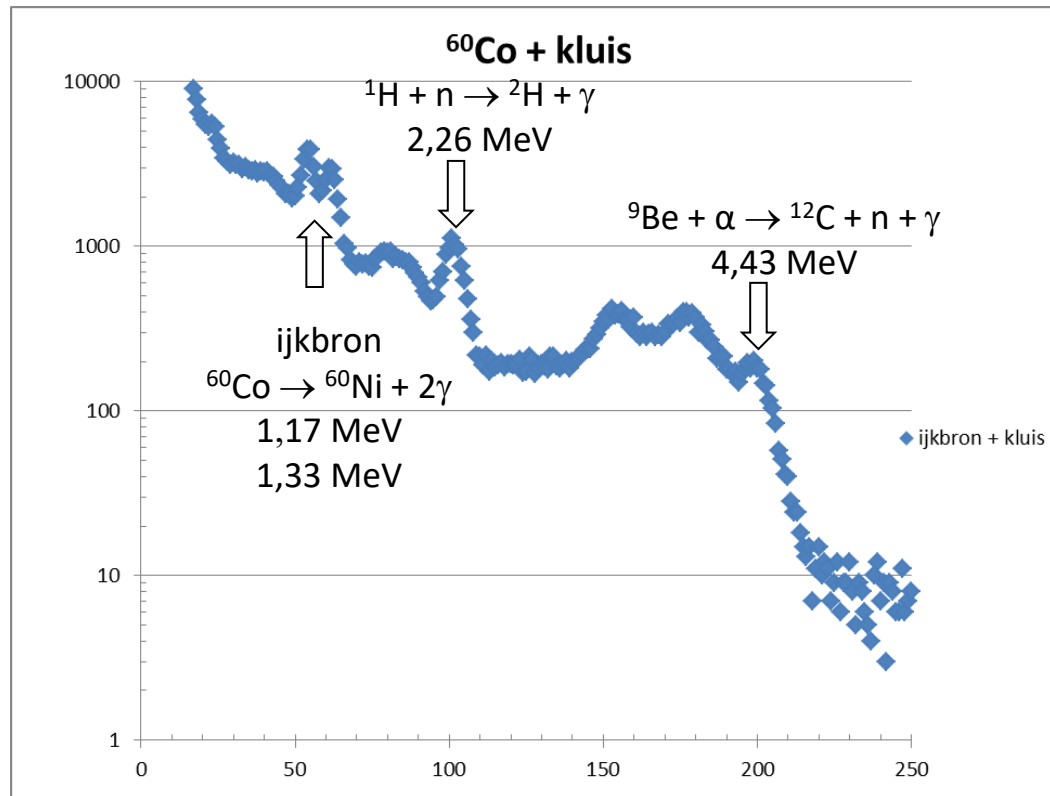
argon-gas

krypton-gas

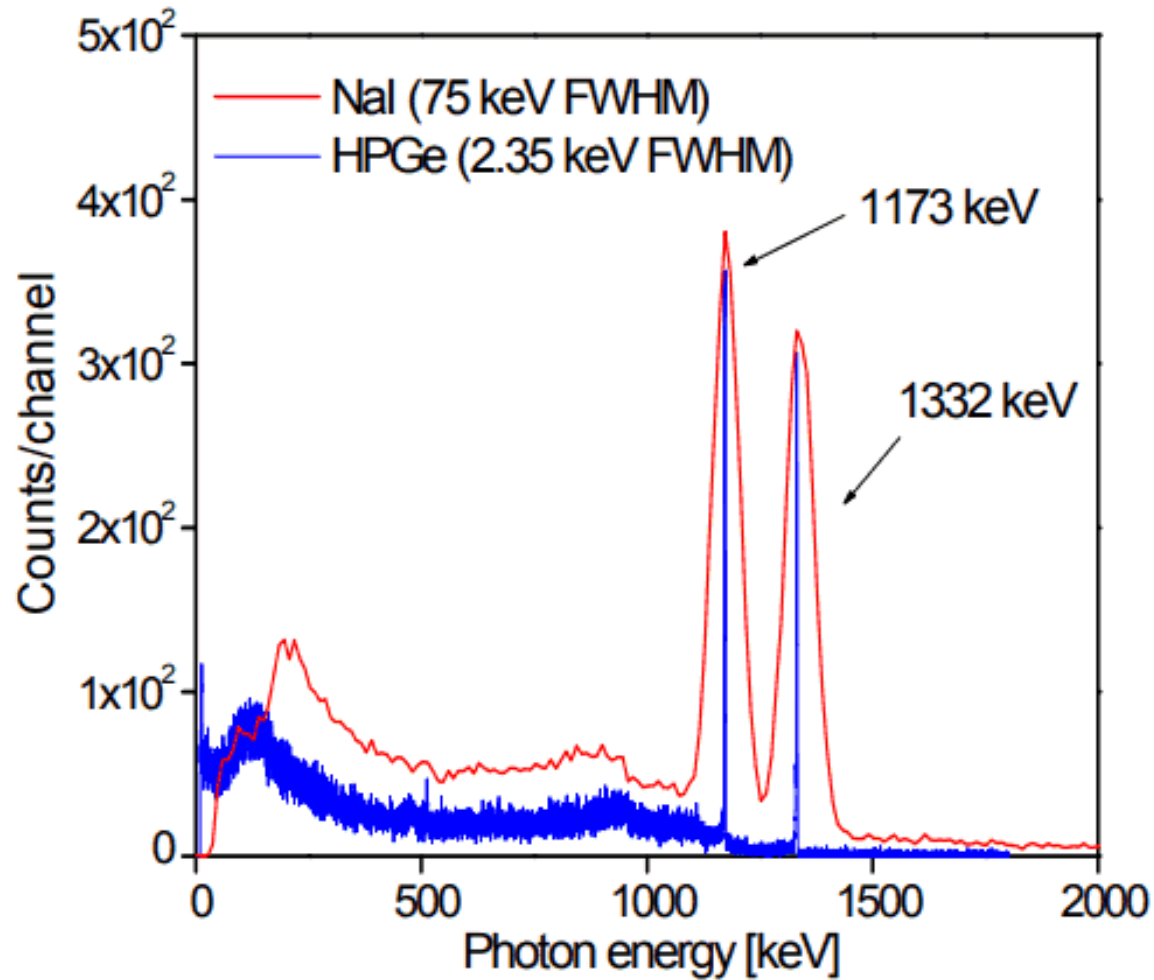
Detectie

spectroscopie - ontsnappingspiek

single- en double-escape bij $^{241}\text{Am}(\text{Be})$ -bron

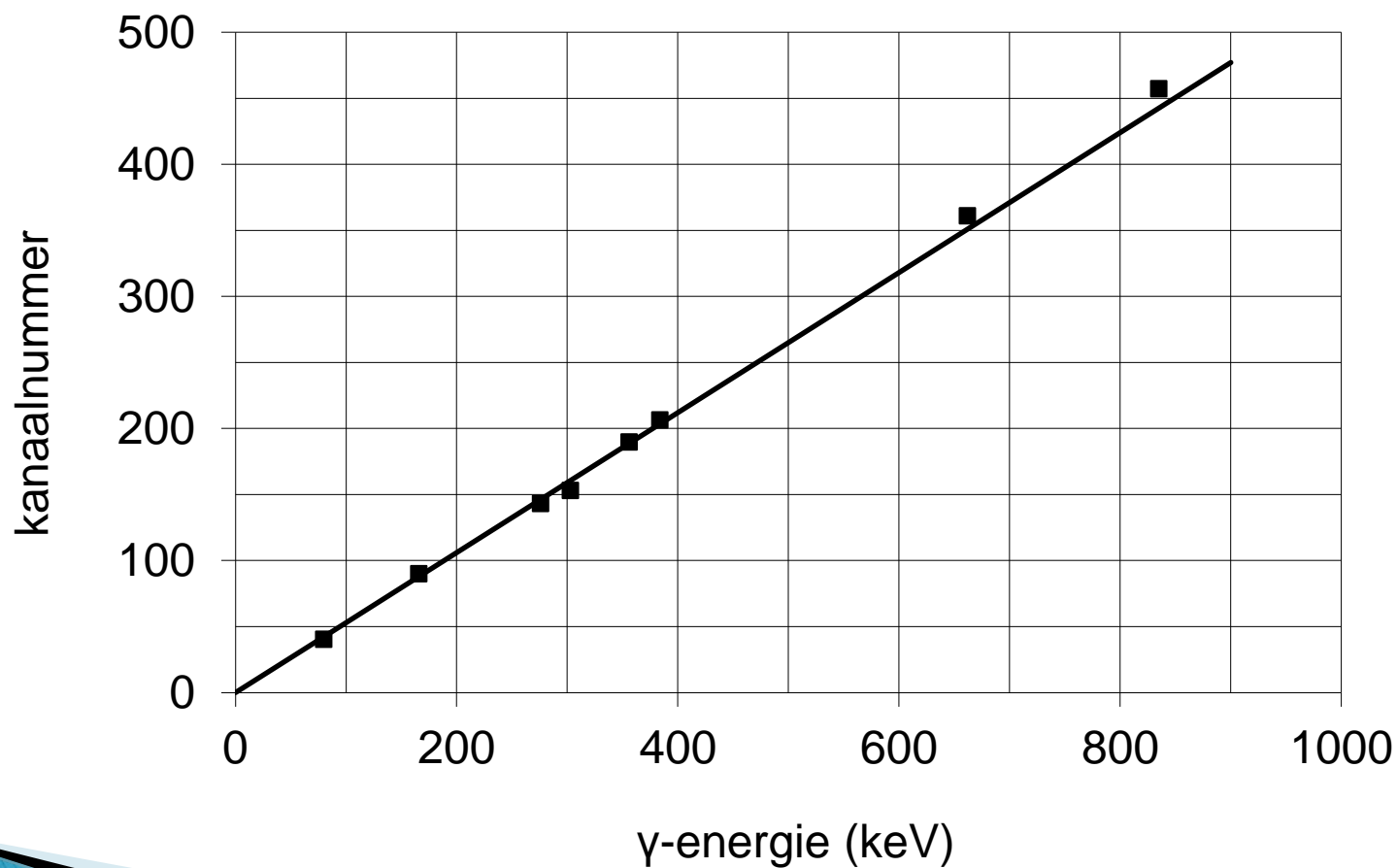

Detectie

kalibratie - energieschaal

Detectie

keuze detector voor meten van radioactiviteit

de keuze van de detector wordt bepaald door wat men wil meten

- activiteit A (in Bq, in praktijk cps)
- omgevingsdosisequivalent H^* (in Sv)
- persoonsdosisequivalent H_p (in Sv)
- α -, β - of γ -straling
- neutronen
- energie van de uitgezonden straling (in MeV)
- identificatie van nuclide

in het laatste geval moet men de energie van de uitgezonden straling bepalen (spectrometrie) met behulp van een veelkanaals-analysator

Detectie

keuze detector

dosismonitor

aanwijzing in sievert of sievert per tijdseenheid
volstrekt ongeschikt als besmettingsmonitor
er zijn speciale neutronen-monitoren

besmettingsmonitor

aanwijzing in telpulsen per tijdseenheid
helaas geen aanwijzing in bequerel
vaak in combinatie met een veegproef
volstrekt ongeschikt als dosis- of dosistempometer

Detectie

keuze detector voor meten van besmetting

α - of β -straling

- proportionele telbuis
- GM buis
- ZnS of plastic scintillator
- veegproef

γ -straling

- NaI
- Meten van (ook) vrijkomende β -straling
- veegproef

Tritium altijd met veegproef

Detectie

keuze detector – besmettingsmonitor met groot oppervlak

kalibratiefactor gaat uit van een homogene besmetting over het hele oppervlak van de besmettingsmonitor, ook als dat niet zo is
besmettingsmonitor wijst aan in telpulsen per tijdseenheid
soms (maar niet altijd) geeft fabrikant calibratie voor een aantal nucliden
meestal in Bq cm^{-2}
soms ook in Bq

INTERACTIE

oppervlak monitor = 100 cm^2

aanwijzing = 4 Bq per cm^2

oppervlak besmetting = 10 cm^2

bepaal totale activiteit (in Bq)

bepaal besmetting (in Bq per cm^2)

$$100 \text{ cm}^2 \times 4 \text{ Bq/cm}^2 = 400 \text{ Bq}$$

$$400 \text{ Bq} / 10 \text{ cm}^2 = 40 \text{ Bq per cm}^2$$

Zie ook oefening 11.9 uit het oefenboek

Detectie

veegproef

Vochtig filtreerpapier over
mogelijke besmetting vegen

In potje met telvloeistof

Noodzakelijk voor tritium

<https://seintl.com/articles/loose-contamination-survey-methods>

Detectie

lunch

